

Jacek Sobczak*

Problem destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania broni strzeleckiej i broni lekkiej oraz amunicji w prawie Unii Europejskiej

Streszczenie

Coraz bardziej zauważalny staje się problem destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania broni strzeleckiej i broni lekkiej oraz amunicji, nawet do tego stopnia, że stosowne regulacje przyjęła również Unia Europejska. Rada Europejska przyjęła strategię dotyczącą zwalczania nielegalnego gromadzenia broni strzeleckiej i broni lekkiej oraz amunicji do tych rodzajów broni, obejmującą przy tym również nielegalny handel nimi. Strategia ta wzywa do tego, aby wesprzeć przyjęcie prawnie wiążącego instrumentu pozwalającego na śledzenie i oznaczanie broni strzeleckiej i broni lekkiej oraz amunicji do tych rodzajów broni. Przyjmując międzynarodowy instrument umożliwiający śledzenie, takiej broni państwa zobowiązują się do przyjęcia wielu środków zapewniających odpowiednie oznaczanie i rejestrowanie tej broni oraz do zacieśnienia współpracy w śledzeniu nielegalnego handlu nią.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, zagrożenia, polityka obronna, handel bronią i amunicją, Unia Europejska

* Prof. zw. dr hab. nauk prawnych w zakresie prawa, Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Warszawie.

W opracowaniach poświęconych funkcjonowaniu Unii Europejskiej zapomina się zwykle lub spycha na margines kwestie dotyczące działań zewnętrznych Unii, wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, regulowane przez tytuł V Traktatu o Unii Europejskiej (dalej: TUE)¹. Akcentując kwestie gospodarcze mające pierwszorzędne znaczenie do funkcjonowania Unii, nie pamięta się, że ma ona także kompetencje w zakresie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, które obejmują wszelkie dziedziny polityki zagranicznej i ogół kwestii dotyczących bezpieczeństwa Unii, w tym stopniowe określanie wspólnej polityki obronnej, która jak stwierdza się w art. 24 TUE „może prowadzić do wspólnej obrony”. Nie wdając się w kwestie dotyczące wspólnej polityki zagranicznej wypada jedynie zauważyć, że realizuje ją Wysoki Przedstawiciel Unii ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, który przewodniczy Radzie ds. Zagranicznych (art. 27 ust. 1 i 2 TUE). W wykonywaniu swojego mandatu jest on wspomagany przez Europejską Służbę Działań Zewnętrznych. Zawarowano jednocześnie, że jeżeli sytuacja międzynarodowa wymaga działań operacyjnych Unii, Rada przyjmuje niezbędne decyzje, które określają zasięg tych działań, cel, zakres i środki, jakie mają być oddane do dyspozycji Unii. Zasady podejmowania tych decyzji precyzuje art. 31 ust. 1–4 TUE².

Pamiętać należy, iż podejmowane w tym obszarze decyzje odnoszą się do bardzo zróżnicowanych treści. Jednymi z pierwszych były działania dotyczące rozpowszechniania broni. Wiązało się to z utworzeniem pod auspicjami Programu ONZ na Rzecz Rozwoju (*United Nations Development Programme*, dalej: UNDP) w ramach Paktu Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej (znanego od 2008 r. jako Rada Współpracy Regionalnej). Powołano wówczas w ramach Unii Centrum Kontroli Broni Strzeleckiej i Lekkiej dla Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej (*South Eastern and Eastern Europe*

1 Dz.U. z 2004 r., nr 90, poz. 864/30 ze zm.

2 Art. 31 został dodany i zmieniony według numeracji ustalonej przez art. 1 pkt 34 i art. 5 ust. 1 i 2 Traktatu z Lizbony zmieniającego Traktat o Unii Europejskiej i Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz.Urz. UE C 2007, nr 306, s. 1 – z dniem 1 grudnia 2009 r.). W kwestii tej zob. K.J. Gruszczyński, *Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej – cele i wyzwania*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2016, nr 18 (4), s. 17–36. Porównaj także: R. Grzeszczak, *Globalna rola Europy oraz Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa – od słów do rzeczywistości*, „Centrum Europejskie Natolin”, Warszawa 2013, s. 25 i n.; J. Jaskiernia, *System instytucjonalny polityki bezpieczeństwa UE po Traktacie z Lizbony*, „Unia Europejska – Perspektywy Społeczno-Ekonomiczne” 2013, t. 5, s. 83–91; P. Turczyński, *Aspiracje UE jako kreatora ładu międzynarodowego: lata 2005–2012*, Wrocław 2013.

*Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons, dalej: SEESAC)*³.

3 Siedzibą tej organizacji jest Belgrad. SEESAC składa się z jednostki wsparcia technicznego podejmującej działania operacyjne na szczeblu regionalnym i krajowym. SEESAC jest wspólną inicjatywą Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju i Rady Współpracy Regionalnej (następcy paktu stabilizacji dla Europy Południowo-Wschodniej) i jako taka jest centralnym punktem w zakresie działań związanych z BSiL w Europie Południowo-Wschodniej. Jako agencja wykonawcza regionalnego planu wdrożeniowego w Europie Południowo-Wschodniej dotyczącego zwalczania rozprzestrzeniania broni strzeleckiej i lekkiej (BSiL), SEESAC ponad jedenaście lat współpracował z podmiotami krajowymi w Europie Południowo-Wschodniej nad wdrożeniem całościowego podejścia do kontroli BSiL dzięki prowadzeniu szerokiego zakresu działań obejmujących: kampanie informacyjne i kampanie zbierania BSiL, zarządzanie zapasami, zmniejszanie nadwyżek, zwiększanie zdolności w zakresie znakowania i śledzenia oraz zwiększanie kontroli eksportu broni. W ten sposób SEESAC zdobył wyjątkowe zdolności i doświadczenie w prowadzeniu na poziomie regionalnym działań obejmujących wiele podmiotów, z wykorzystaniem wspólnego zaplecza politycznego i gospodarczego państw regionu, zapewniając odpowiedzialność podmiotów na poziomie krajowym i regionalnym oraz długoterminową stabilność działań oraz kreując się na podstawowy organ w regionie w zakresie kontroli BSiL. SEESAC stworzył dwustronne i wielostronne kanały komunikacji ze wszystkimi właściwymi podmiotami i organizacjami. Prowadzi również Sekretariat Regionalnej Grupy Sterującej Europą Południowo-Wschodnią ds. Broni Strzeleckiej i Lekkiej (RSG). Ponadto SEESAC jest członkiem i byłym przewodniczącym Komitetu Sterującego Inicjatywy Regionalnego Podejścia do Zmniejszania Zapasów (RASR). Jest regularnie zapraszany do udziału we wszystkich właściwych forach regionalnych, takich jak coroczne spotkania ministrów sprawiedliwości i spraw wewnętrznych UE-Bałkany Zachodnie, organizowany przez NATO proces wymiany informacji strukturalnych na temat BSiL, proces współpracy ministrów obrony Europy Południowo-Wschodniej (SEDM). SEESAC ma szeroką sieć formalnych i nieformalnych partnerstw z organizacjami takimi jak RACVIAC (Regionalne Centrum Wspierania Weryfikacji i Wdrażania Kontroli Zbrojeń) – Centrum Współpracy w zakresie Bezpieczeństwa, Forum OBWE ds. Współpracy w zakresie Bezpieczeństwa (FSC). Dzięki działaniom koordynacyjnym ONZ w zakresie broni strzeleckiej (CASA) i innym mechanizmom odbywają się regularne spotkania koordynacyjne z innymi agendami ONZ, takimi jak UNODC i UNODA. SEESAC rozwinął się i stał się regionalnym punktem koordynującym szerokie spektrum działań związanych z reformą sektora bezpieczeństwa, koncentrującym się szczególnie na kontroli BSiL oraz zarządzaniu zapasami broni. SEESAC z siedzibą w Belgradzie działa obecnie w całej Europie Południowo-Wschodniej: Albanii, Bośni i Hercegowinie, Chorwacji, Czarnogórze, Republice Mołdawii, Serbii i byłej jugosłowiańskiej republice Macedonii (FYROM). Odpowiedzialność regionu za działania zapewnia Rada Współpracy Regionalnej oraz Regionalna Grupa Sterująca ds. BSiL, na forach których wszystkie państwa Europy Południowo-Wschodniej przedstawiają wytyczne strategiczne, inicjatywy i wnioski o działania SEESAC. Radzenie sobie ze wspólnymi problemami dzięki inicjatywom regionalnym okazało się korzystne dla Europy Południowo-Wschodniej nie tylko z powodu wynikłego z tego dzielenia się kluczowymi informacjami i propagowania zdrowego współzawodnictwa regionalnego, ale także z uwagi na fakt, że pomaga osiągać stałe i dające się łatwo zmierzyć rezultaty dzięki całościowemu wdrożeniu. Udział SEESAC we wszystkich właściwych procesach i inicjatywach regionalnych (takich jak SEDM, RASR i RACVIAC) zapewnia terminową i uczciwą wymianę informacji, dobrą znajomość sytuacji i perspektywę koniecznie, by umożliwić wdrożenie działań bez ich powielania, zgodnie z obecnymi potrzebami rządów i regionów oraz z rozwijającymi się tendencjami. SEESAC opiera wszystkie swoje działania

SEESAC ma zapobiegać rozprzestrzenianiu się i nadmiernemu gromadzeniu broni strzeleckiej i lekkiej oraz amunicji do niej w Europie Południowo-Wschodniej, przy czym szczególny nacisk kładzie ona na opracowanie przedsięwzięć regionalnych, służących rozwiązywaniu problemu transgranicznych przepływów broni⁴.

Działania SEESAC Unia Europejska wspierała najpierw Wspólnym Działaniem 1999/34/WPZiB w sprawie zwalczania destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej⁵, a następnie Wspólnym Działaniem Rady z 12 lipca 2002 r. (2002/589/WPZiB) w sprawie wkładu Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej oraz uchylające Wspólne Działanie 1999/34/WPZiB⁶. W jego treści określono działania, zasady dotyczące aspektów prewencji i reagowania środki prowadzące do celów oraz wkład finansowy Unii. W treści Wspólnego Działania wskazano, że Unia ma na celu budowanie zgody na stosownych płaszczyznach międzynarodowych uznając za właściwe w kontekście regionalnym urzeczywistnianie zasad i środków mających zapobiegać dalszemu destabilizującemu gromadzeniu broni lekkiej⁷. Uznano także za konieczne udzielanie pomocy państwom

na zebranych danych podstawowych, zapewnia zatwierdzanie działań i polityczne poparcie przez podmioty krajowe jako warunek wstępny działań. Wdrażał on bardzo skutecznie poprzednie projekty finansowane przez UE, zapewniając zrównoważone wyniki dzięki rozwijaniu krajowej odpowiedzialności za projekty i działania oraz zachęcaniu do niej, dzięki propagowaniu koordynacji regionalnej, wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk oraz badań regionalnych. Jego wiedza na temat BSiL oraz pogłębiona znajomość kwestii regionalnych i właściwych podmiotów czyni z SEESAC najlepszego partnera w realizacji tego konkretnego działania.

4 W kwestii realizacji strategii Unii Europejskiej na Bałkanach Zachodnich zobacz: P. Chlebowicz, *Nielegalny handel bronią*, Warszawa 2015, s. 241–243.

5 Dz.Urz. UE L 1999, nr 9, s. 1.

6 Dz.Urz. UE L 2002, nr 191, s. 1.

7 Do tych zasad i środków zaliczono: zobowiązanie się wszystkich krajów do importu i posiadania broni lekkiej tylko dla ich słusznych potrzeb w zakresie bezpieczeństwa oraz do poziomu proporcjonalnego do ich słusznych wymogów obronności i bezpieczeństwa, łącznie z ich zdolnością do uczestnictwa w operacjach pokojowych ONZ; zobowiązanie się krajów wywożących do dostarczenia broni lekkiej wyłącznie rządowi (bezpośrednio albo poprzez należycie licencjonowane jednostki upoważnione do dostarczania broni w ich imieniu) zgodnie z odpowiednimi restrykcyjnymi międzynarodowymi i regionalnymi kryteriami wywozu broni, jak w szczególności przewidziano w kodeksie postępowania UE, łącznie z wydawanymi na podstawie oficjalnego zezwolenia świadectwami ostatecznego przeznaczenia lub, gdy właściwe, innych stosownych informacji w sprawie ostatecznego przeznaczenia; zobowiązanie się wszystkich krajów do produkcji broni lekkiej wyłącznie do celów posiadania lub eksportu. Ponadto w celu zapewnienia kontroli uznano za konieczne

żądanym wsparcia dla kontroli i wyeliminowania broni lekkiej i amunicji do niej, popieranie środków budowy zaufania i zachęty w celu dobrowolnego składania nadwyżek broni lekkiej i broni posiadanej nielegalnie, wreszcie demobilizacji wojowników, środków mierzących do kontroli zbrojeń, skuteczne usuwanie nadwyżek broni lekkiej oraz szybkie i skuteczne jej niszczenie, najlepiej pod nadzorem międzynarodowym. We Wspólnym Działaniu określono także wkład finansowy i techniczny Unii oraz zasady podejmowania decyzji o przydzielaniu finansowego i technicznego wsparcia, zmierzającego do realizacji celów Wspólnego Działania.

W art. 6 Wspólnego Działania z dnia 12 lipca 2002 r. odnoszącym się do wkładów finansowych Unii stwierdzono, że Unia udzieli finansowego i technicznego wsparcia programom i projektom, które wnoszą bezpośredni i rozpoznawalny wkład do zasad i środków dotyczących aspektów prewencji i reagowania łącznie ze stosownymi programami i projektami kierowanymi przez Narody Zjednoczone, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, inne organizacje międzynarodowe oraz struktury i organizacje pozarządowe. Wskazano, że projekty te mogą obejmować odbieranie broni, reformę sektora bezpieczeństwa oraz programy demobilizacji i ponownej integracji, jak również specjalne programy pomocy ofiarom⁸.

utworzenie i utrzymywanie narodowych spisów legalnie posiadanej broni będącej własnością władz kraju oraz ustanowienie restrykcyjnego narodowego prawodawstwa dotyczącego broni lekkiej obejmującego sankcje karne i skuteczną kontrolę administracyjną. Wskazano na konieczność stworzenia środków budowy zaufania, obejmujących środki popierania przejrzystości i otwartości, przez regionalne rejestry broni lekkiej i wymianę dostępnych informacji dotyczących wywozu, przywozu, produkcji i własności broni lekkiej oraz narodowego prawodawstwa dotyczącego broni, a także przez konsultacje z udziałem właściwych stron w sprawie wymienionych informacji. Podniesiono także konieczność zaangażowania się w zwalczanie nielegalnego handlu bronią lekką przez wprowadzenie w życie skutecznych kontroli krajowych, takich jak sprawne mechanizmy graniczne i celne, regionalna i międzynarodowa współpraca oraz wzmożona wymiana informacji, a także zaangażowanie się w walkę i odwrócenie „kultur przemocy” przez wzmaganie społecznego zaangażowania dzięki szkolnictwu publicznemu i programom uświadamiającym (art. 3 Wspólnego Działania z dnia 12 lipca 2002 r.).

⁸ W nawiązaniu do treści tego przepisu wydano kolejno kilka decyzji Rady, a mianowicie: z dnia 21 października 2002 r. dotyczącą Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej w Europie Południowo-Wschodniej (Dz.Urz. UE L 2002, nr 289, s. 1 ze zm.); z dnia 14 kwietnia 2003 r. dotyczącą Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej w zniszczenie amunicji do ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej w Albanii (Dz.Urz. UE L 2003, nr 99, s. 60 ze zm.). W decyzji tej nawiązano do wspólnego stanowiska z dnia 2 czerwca 1997 r. określonego przez Radę na podstawie art. J. 2 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie

Warto zauważyć, że niejako w wykonaniu treści art. 4 Wspólnego Działania Rady z 12 lipca 2002 r. wydana została decyzja Rady 2005/852/WPZiB z 29 listopada 2005 r. w sprawie zniszczenia broni strzeleckiej i broni lekkiej (SALW) oraz amunicji do tego rodzaju broni na Ukrainie⁹. W motywach tej decyzji wywiedziono, że Ukraina w przeszłości posiadała znaczny kompleks przemysłowy, trzeci co do wielkości na świecie, arsenał broni jądrowej oraz była bazą strategicznych rezerw broni i amunicji ZSRR. Wskazano, że według niektórych szacunków na Ukrainie znajduje się aż 7 milionów sztuk ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej (SALW) oraz 2 miliony ton amunicji, z których znaczna część pochodzi z czasów ostatnich wojen światowych. Te duże ilości SALW i amunicji stanowią nie tylko ogromną nadwyżkę w stosunku do aktualnej liczebności sił zbrojnych Ukrainy, lecz również zawierają wiele niezdatnych do użycia i niebezpiecznych sztuk amunicji. Odwołując się do planu działania UE–Ukraina, który został przyjęty przez Radę Współpracy UE–Ukraina w dniu 21 lutego 2005 r., przypomniano, że Ukraina została wezwana do przeciwstawienia się zagrożeniom dla bezpieczeństwa, zdrowia publicznego i środowiska naturalnego związanym z ukraińskimi składami starej amunicji, m.in. min przeciwpiechotnych¹⁰.

Albanii (Dz.Urz. UE L 1997, nr 153, s. 4). Kolejną decyzją była decyzja Rady 2003/543/WPZiB, z dnia 21 lipca 2003 r. dotycząca wykonania Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w związku wkładem Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach (Dz.Urz. UE L 2003, nr 185, s. 59). W decyzji tej przywołano decyzję Rady 2001/200/WPZiB (Dz.Urz. UE L 2001, nr 72, s. 1), w której Unia Europejska zdecydowała się wnieść wkład w zwalczanie niekontrolowanego gromadzenia i rozpowszechniania ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej, która stanowiła zagrożenie dla pokoju i bezpieczeństwa i zmniejszała perspektywy stałego rozwoju m.in. w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach. W ten sposób Unia Europejska wniosła wkład do Regionalnego Centrum Organizacji Narodów Zjednoczonych na Rzecz Pokoju, Rozbrojenia i Rozwoju w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach (UN-LiREC) w Limie, działającego w imieniu Departamentu ds. Rozbrojenia (DDA) Organizacji Narodów Zjednoczonych. W treści art. 6 i 7 wiąże się także obowiązująca nadal decyzja Rady 2006/1000/WPZiB z dnia 11 grudnia 2006 r. dotycząca wdrożenia Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w związku z wkładem Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania broni strzeleckiej i lekkiej w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach (Dz.Urz. UE L 2006, nr 367, s. 77).

⁹ Dz.Urz. UE L 2005, nr 315, s. 27.

¹⁰ Podkreślono także w motywach, że Agencja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSA), w ramach Funduszu Powierniczego Partnerstwa dla Pokoju (PdP), zarządza dwunastoletnim projektem, który ma być realizowany w czterech fazach i którego celem jest zniszczenie nadwyżki wynoszącej 1,5 miliona sztuk SALW oraz 133 000 ton amunicji konwencjonalnej. Unia Europejska jest zdania, że wkład finansowy w realizację pierwszej fazy projektu pomógłby Ukrainie zmniejszyć ryzyko związane ze zgromadzoną

W treści decyzji Rady z 29 listopada 2005 r. wskazano, że Unia Europejska wspiera niszczenie ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej (SALW) oraz amunicji do tych rodzajów broni na Ukrainie. W tym celu Unia Europejska udziela Agencji NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSA) wsparcia finansowego podczas realizacji pierwszej fazy dwunastoletniego projektu mającego na celu pozabawienie cech użytkowych 400 000 sztuk SALW, 15 000 ton uzbrojenia konwencjonalnego oraz 1000 sztuk przenośnych przeciwlotniczych zestawów rakietowych (MANPAD).

Kolejnym dokumentem opartym o treść art. 3 Wspólnego Działania Rady z 12 lipca 2002 r. była decyzja Rady 2004/833/WPZiB z dnia 2 grudnia 2004 r. dotycząca wykonania Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej do CEDEAO w ramach moratorium dotyczącego ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej¹¹. W jego treści stwierdzono, że nadmierne i niekontrolowane gromadzenie oraz rozpowszechnianie broni strzeleckiej i broni lekkiej stanowią zagrożenie dla pokoju i bezpieczeństwa oraz zmniejszają perspektywy trwałego rozwoju, co dotyczy zwłaszcza Afryki Zachodniej. W związku z tym Unia Europejska deklaruje chęć działania w ramach właściwych organizacji międzynarodowych w celu wspierania środków służących budowaniu zaufania, uważając, że wkład finansowy oraz pomoc techniczna przyczyniłyby się do skonsolidowania inicjatywy wspólnoty gospodarczej państw Afryki Zachodniej (CEDEAO) w zakresie ograniczenia

dużą ilością SALW i amunicji, jak również dostosować poziom SALW i amunicji do aktualnej liczebności jej sił zbrojnych. W dniu 18 maja 2005 r. parlament Ukrainy ratyfikował Konwencję o zakazie używania, magazynowania, produkcji i transferu min przeciwpiechotnych i o ich zniszczeniu (Konwencję ottawską). Unia Europejska zamierzała w związku z tym zaoferować Ukrainie wsparcie finansowe zgodnie z przepisami tytułu II wspólnego działania 2002/589/WPZiB. Zapewniona zostanie odpowiednia widoczność tego wsparcia finansowego poprzez, m.in., stosowne środki przedsięwzięte przez NAMSA. Godzi się także przypomnieć podpisaną 14 stycznia trójstronną deklarację prezydentów Ukrainy, Rosji i USA, z której treści wnika, że cała broń nuklearna rozmieszczona na terytorium Ukrainy zostanie zniszczona, bądź usunięta z tego obszaru. Przed ratyfikacją tego dokumentu władze ukraińskie zażądały formalnych gwarancji bezpieczeństwa ze strony mocarstw nuklearnych. W efekcie 5 grudnia 1994 r. w Budapeszcie doszło do podpisania Memorandum o gwarancjach bezpieczeństwa, w którym Stany Zjednoczone, Federacja Rosyjska i Wielka Brytania zobowiązały się do respektowania suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy oraz powstrzymania się od wszelkich gróźb użycia siły przeciwko jej niepodległości i integralności terytorialnej, w zamian za co Ukraina zgodziła się przekazać strategiczną broń nuklearną Rosji i przystąpić do układu o nierozpowszechnianiu broni jądrowej. W kwestii Memorandum Budapesztańskiego zob. M. Gołda-Sobczak, *Krym jako przedmiot sporu ukraińsko-rosyjskiego*, Poznań 2016, s. 194–196.

11 Dz.Urz. UE L 2004, nr 358, s. 65.

przywozu, wywozu i produkcji ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej. W tym celu postanowiła wnieść wkład finansowy i udzielić pomocy technicznej stwarzając jednostkę ds. ręcznej broni strzeleckiej w ramach sekretariatu technicznego CEDEAO oraz przekształcić moratorium w konwencję o ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej między członkami CEDEAO. Powołano jednocześnie technika tego projektu, którego stwierdzając, że jego siedzibą będzie Abudża w Nigerii. Określono także, że finansowa kwota referencyjna celów określonych w decyzji 2004/833/WPZiB wynosi 515 tys. Stwierdzono, że decyzja wygaśnie 31 grudnia 2005 r.¹²

Kolejnym dokumentem była decyzja Rady z dnia 21 października 2002 r. dotycząca wykonania Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej w Europie Południowo-Wschodniej¹³. Decyzją tą zapewniono UNDP oraz ustanowionej Regionalnej Agencji Informacyjnej dla Europy Południowo-Wschodniej o Redukcji Ręcznej Broni Strzeleckiej z siedzibą w Belgradzie pomoc finansową w kwocie referencyjnej 330 tys. euro. Wspomniana decyzja została przedłużona i zmieniona najpierw decyzją Rady 2003/807/WPZiB rozszerzającą i zmieniającą decyzję 2002/842/WPZiB dotyczącą wykonania wspólnego działania 2002/589/WPZiB w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania broni strzeleckiej i broni lekkiej w Europie Południowo-Wschodniej¹⁴, a następnie decyzją 2004/791/WPZiB Parlamentu Europejskiego i Rad z dnia 21 kwietnia 2004 r. ustanawiającą Wspólny Program Działań w celu promowania działań jednostek działających na poziomie europejskim oraz wspierania określonych działań w obszarze edukacji i szkolenia¹⁵, w której odniesiono się do kwestii finansowania z budżetu ogólnego wspólnot europejskich programów unijnych, wreszcie przez decyzję Rady 2010/179/WPZiB z dnia 11 marca 2010 r. wspierającą kontrolę uzbrojenia SEESAC na Bałkanach Zachodnich w ramach strategii UE

12 Wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE (Wielka Izba) z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie C 91/05 Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko Radzie Unii Europejskiej stwierdzono, że decyzja Rady 2004/833/WPZiB z dnia 2 grudnia 2004 r. dotycząca wykonania Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej do CEDEAO w ramach moratorium dotyczącego ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej jest nieważna (Dz.Urz. UE C 2008, nr 171, s. 2/2).

13 Dz.Urz. UE L 2002, nr 289, s. 1. Decyzja ta wygała 31 grudnia 2005 r.

14 Dz.Urz. UE L 2003, nr 302, s. 39.

15 Dz.Urz. UE L 2004, nr 138, s. 31.

w zakresie zwalczania nielegalnego gromadzenia broni strzeleckiej i lekkiej i amunicji do tych rodzajów broni oraz handlu nimi¹⁶. W tej ostatniej decyzji przeznaczono na osiągnięcie celów decyzji kwotę 1600 tys. euro.

Problemu broni strzeleckiej i lekkiej dotyczy także pomijane częstokroć w innych dokumentach wspólne działanie Rady 2008/113/WPZiB z dnia 12 lutego 2008 r. wspierające międzynarodowy instrument umożliwiający państwom identyfikowanie i śledzenie w odpowiednim czasie i niezawodny sposób nielegalnej broni strzeleckiej i lekkiej (BSiL) w ramach strategii UE zwalczania nielegalnego gromadzenia BSiL i amunicji do tych rodzajów broni oraz nielegalnego handlu nimi¹⁷. W treści motywów tego dokumentu stwierdzono, że w dniu 8 grudnia 2005 r. Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęło międzynarodowy instrument umożliwiający państwom identyfikowanie i śledzenie, w odpowiednim czasie i w niezawodny sposób, nielegalnej broni strzeleckiej i lekkiej (BSiL) (zwany dalej „międzynarodowym instrumentem umożliwiającym śledzenie”). Podkreślono, że w dniach 15 i 16 grudnia 2005 r. Rada Europejska przyjęła strategię UE w zakresie zwalczania nielegalnego gromadzenia BSiL i amunicji do tych rodzajów broni oraz nielegalnego handlu nimi („strategia BSiL”) wzywającą do tego, by wesprzeć przyjęcie prawnie wiążącego instrumentu międzynarodowego umożliwiającego śledzenie i oznaczanie BSiL i amunicji do niej. Przyjmując międzynarodowy instrument umożliwiający śledzenie, państwa zobowiązały się do przyjęcia wielu środków zapewniających odpowiednie oznaczanie i rejestrowanie BSiL oraz do zacieśnienia współpracy w śledzeniu nielegalnej BSiL. Państwa miały w szczególności zapewnić sobie możliwość śledzenia i odpowiadania na wnioski o śledzenie zgodnie z wymogami międzynarodowego instrumentu umożliwiającego śledzenie. Zgodnie z tym instrumentem państwa mają we właściwy sposób współpracować z Organizacją Narodów Zjednoczonych, tak by wesprzeć jego skuteczne wdrożenie. Dodano, że nieco później, 6 grudnia 2006 r. Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło rezolucję 61/66 w sprawie „Nielegalnego handlu bronią strzelecką i bronią lekką we wszystkich jego aspektach” wzywającą państwa do wdrożenia międzynarodowego instrumentu umożliwiającego śledzenie, którego wdrożenie będzie rozpatrywane podczas odbywającego się co dwa lata i wypadającego w 2008 r. spotkania państw.

16 Dz.Urz. UE L 2010, nr 80, s. 48.

17 Dz.Urz. UE L 2008, nr 40, s. 16.

W treści normatywnej Wspólnego Działania zadeklarowano, że Unia Europejska dąży do promowania wspomnianego wyżej międzynarodowego instrumentu wdrażając działania techniczne, pragnie się także włączyć do serii regionalnych i subregionalnych warsztatów organizowanych przez Departament ds. Rozbrojenia Sekretariatu ONZ. Wskazano, że obejmować one będą swoim zasięgiem obszar Afryki Zachodniej, Azji, Ameryki Łacińskiej i Karaibów.

Kwestii tej dotyczy także decyzja Rady 2013/730/WPZiB z 9 grudnia 2013 r. wspierająca działania SEESAC¹⁸ w zakresie rozbrojenia i kontroli zbrojeń w Europie Południowo-Wschodniej w ramach strategii UE w zakresie

18 W załączniku do decyzji stwierdzono, że sformułowany w decyzji projekt uzupełnia również równoległą inicjatywę SEESAC dotyczącą kontroli transferu broni, której celem jest zwiększenie zdolności w zakresie kontroli handlu bronią dzięki zwiększonej przejrzystości i współpracy regionalnej. Ponadto, jeżeli chodzi o Bośnię i Hercegowinę, projekt uzupełnia dwa inne projekty: projekt EXPLODE – finansowany z krótkoterminowego komponentu unijnego Instrumentu na rzecz Stabilności i realizowany przez biuro UNDP w Sarajewie we współpracy z misją OBWE w Bośni i Hercegowinie – na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa ludności Bośni i Hercegowiny poprzez zmniejszenie zagrażających stabilności zapasów amunicji i zwiększenie bezpieczeństwa składowania; projekt SECUP w Bośni i Hercegowinie, którego celem są usprawnienia w składach amunicji i broni, realizowany wspólnie przez misję OBWE w Bośni i Hercegowinie oraz Ministerstwo Obrony Bośni i Hercegowiny, i w przypadku którego EUFOR zapewnia doradztwo techniczne i monitoruje aspekty realizacji projektu związane z bezpieczeństwem i ochroną, SEESAC będzie regularnie współpracował z EUFOR Althea, misją OBWE w Bośni i Hercegowinie oraz biurem UNDP w Sarajewie, aby zapewnić stałą koordynację i komplementarność z tymi projektami oraz z prowadzonymi obecnie przez społeczność międzynarodową działaniami dotyczącymi kwestii nadwyżek zapasów amunicji do broni konwencjonalnej przetrzymywanymi przez Ministerstwo Obrony Bośni i Hercegowiny oraz z uwagi na ewentualne przyszłe plany kampanii na rzecz zbierania nielegalnej broni konwencjonalnej w Bośni i Hercegowinie. Jeżeli chodzi o inne państwa objęte projektem, SEESAC będzie koordynował prace z następującymi międzynarodowymi działaniami pomocowymi: projekt MONDEM w Czarnogórze, zarządzany przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju we współpracy z OBWE, zmierzający do zmniejszania ryzyka proliferacji dzięki rozwijaniu bezpiecznej i zapewniającej ochronę infrastruktury związanej ze składowaniem amunicji do broni konwencjonalnej i systemami zarządzania, zmniejszaniu ryzyka wybuchów, jakie zagraża ludności, poprzez demilitaryzację mało szkodliwą dla środowiska, zniszczenie toksycznych odpadów niebezpiecznych (ciekłe paliwo raketowe) oraz wsparcie reformy sektora bezpieczeństwa dzięki zniszczeniu ograniczonej liczby systemów broni ciężkiej wskazanych przez Ministerstwo Obrony Czarnogóry; projekt KOSSAC w Kosowie, zaplanowany początkowo w celu zmniejszenia w Kosowie skali przemocy z użyciem broni i zwiększenia bezpieczeństwa ludności, z czasem stał się jednak kompleksowym projektem zapobiegania przemocy z użyciem broni, skoncentrowanym na reformie sektora bezpieczeństwa i rozwijaniu zdolności; projekt CASM w Serbii, finansowany przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju i Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa i ochrony w uprzednio wskazanych składach amunicji do broni konwencjonalnej oraz unieszkodliwienie określonych nadwyżek amunicji. SEESAC współpracuje również regularnie z OBWE, NATO i norweską organizacją *Norwegian People's Aid* oraz innymi właściwymi

zwalczania nielegalnego gromadzenia broni strzeleckiej i lekkiej i amunicji do tych rodzajów broni oraz handlu nimi¹⁹. W motywach decyzji z 9 grudnia 2013 r. stwierdzono, że Centrum kontroli broni strzeleckiej i lekkiej dla Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej (SEESAC), ustanowione w 2002 r. w Belgradzie i działające na mocy wspólnego mandatu Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) i Rady Współpracy Regionalnej (następcy paktu stabilizacji dla Europy Południowo-Wschodniej), pomaga podmiotom krajowym i regionalnym kontrolować rozprzestrzenianie i niewłaściwe wykorzystywanie broni strzeleckiej i lekkiej i amunicji do tych rodzajów broni, a także pomaga redukować te zjawiska, przyczyniając się do większej stabilności, bezpieczeństwa i rozwoju Europy Południowo-Wschodniej i Wschodniej. SEESAC kładzie szczególny nacisk na opracowywanie przedsięwzięć regionalnych służących rozwiązywaniu problemu transgranicznych przepływów broni²⁰.

podmiotami, by zapewnić komplementarność działań, terminowość prac i oszczędne wykorzystanie zasobów.

19 Dz.Urz. UE L 2013, nr 332, s. 19.

20 W załączniku do tej decyzji charakteryzując cele stwierdzono, że przypadki gromadzenia na dużą skalę w Europie Południowo-Wschodniej zapasów broni strzeleckiej i lekkiej i amunicji do tych rodzajów broni, niewystarczająca liczba bezpiecznych składów i ciągły brak wystarczających zdolności w zakresie ich pełnego zabezpieczenia uczyniły z państw tego regionu przedmiot szczególnych obaw oraz ważne wyzwanie w ramach strategii Unii Europejskiej w zakresie zwalczania nielegalnego gromadzenia broni strzeleckiej i lekkiej (dalej: BSiL) i amunicji do tych rodzajów broni oraz handlu nimi. Z tego względu dalsze udzielenie zapewnianego wcześniej unijnego wsparcia na rzecz zwalczania zagrożeń związanych z rozprzestrzenieniem i nielegalnym handlem BSiL w Europie Południowo-Wschodniej i z jej obszaru stanowi istotną część działań zmierzających do wypełniania celów strategii UE dotyczącej BSiL. Ogólnym celem projektu jest propagowanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa dzięki stałemu wspieraniu działań zmierzających do zmniejszenia zagrożeń, jakie niesie ze sobą gromadzenie na szeroką skalę BSiL oraz amunicji do tych rodzajów broni i nielegalny handel nimi w Europie Południowo-Wschodniej. Projekt zmniejszy przede wszystkim dostępność nadwyżki BSiL i amunicji do tych rodzajów broni, zwiększy bezpieczeństwo jej składowania, ulepszy śledzenie broni dzięki lepszej rejestracji i znakowaniu, a także zwiększy przekazywanie informacji i wiedzy oraz świadomość zagrożeń związanych z BSiL. Ponadto program przyczyni się do stabilności w Europie Południowo-Wschodniej, dzięki pracom w ramach Rady Współpracy Regionalnej. Wykorzystując w szczególności skuteczną realizację decyzji Rady 2010/179/WPZiB i zgodnie ze strategią UE dotyczącą BSiL, ten projekt zakładający kontynuację działań zmierza do dalszego wzmocnienia krajowych systemów kontroli i dalszego wspierania wielostronności, przy opracowaniu regionalnych mechanizmów zwalczania dostaw i destabilizującego rozprzestrzeniania BSiL i amunicji do tych rodzajów broni. Ponadto w celu zapewnienia bardziej kompleksowego wymiaru regionalnego ten projekt zakładający kontynuację działań obejmie również regionalne procesy w Republice Mołdawii i w Kosowie dotyczące kontroli BSiL, tak aby zapewnić absolutnie całościowe, regionalne podejście oraz długoterminowe i zrównoważone skutki.

Kolejna decyzja Rady 2015/2051/WPZiB w sprawie zmiany decyzji 2013/730/WPZiB wspierającej działania SEESAC w zakresie rozbrojenia i kontroli zbrojeń w Europie Południowo-Wschodniej w ramach strategii UE w zakresie zwalczania nielegalnego gromadzenia broni strzeleckiej i lekkiej i amunicji do tych rodzajów broni oraz handlu nimi²¹ zmieniła treść wspomnianej decyzji i załącznika w ten sposób, że stwierdzono, że dodatkowo Albania będzie beneficjentem komponentu bezpieczeństwa składowania. W decyzji Rady 2016/2356/WPZiB z dnia 19 grudnia 2016 r. dotyczącej wspierania działania SEESAC w zakresie rozbrojenia i kontroli zbrojeń w Europie Południowo-Wschodniej w ramach strategii UE w zakresie zwalczania nielegalnego gromadzenia broni strzeleckiej i lekkiej i amunicji do tych rodzajów broni oraz handlu nimi²² stwierdzono, że Unia zamierza sfinansować kolejny projekt SEESAC dotyczący zmniejszenia zagrożenia nielegalnego rozprzestrzeniania broni strzeleckiej i lekkiej oraz amunicji do tego rodzaju broni. Powtarzając w załącznikach treści dotyczące celów, wyboru agencji wykonawczej, opisu projektu, beneficjentów z wcześniejszej decyzji 2013/730/WPZiB, określając czas realizacji projektu na 41 miesięcy, przy czym stwierdzono, że umowa zawarta zgodnie z decyzją wygasa w dniu 29 grudnia 2019 r.

Podsumowaniem wcześniejszych działań była decyzja Rady WPZiB 2018/1788 z 19 listopada 2018 r. w sprawie wsparcia Centrum Kontroli Broni Strzeleckiej i Lekkiej dla Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej (SEESAC) w realizacji regionalnego planu działania w sprawie zwalczania nielegalnego handlu bronią na Bałkanach Zachodnich²³. W motywach decyzji dokonano przeglądu działań stwierdzając, że W dniu 16 grudnia 2005 r. Rada Europejska przyjęła strategię UE w zakresie zwalczania nielegalnego gromadzenia broni strzeleckiej i lekkiej i amunicji do tych rodzajów broni oraz handlu nimi, którą następnie poddano przeglądowi w 2018 r., i która przedstawia wytyczne działań Unii w dziedzinie broni strzeleckiej i lekkiej (zwanej dalej „BSiL”). W strategii UE dotyczącej BSiL odnotowano, że Unia będzie priorytetowo traktowała wspieranie regionalnych inicjatyw zmierzających do zwalczania nielegalnej BSiL i amunicji do tego rodzaju broni, zapewniając wsparcie finansowe i techniczne organizacjom regionalnym i krajowym odpowiedzialnym za wdrażanie odpowiednich instrumentów regionalnych. W strategii UE dotyczącej BSiL wskazano na Bałkany jako region, w przypadku którego

21 Dz.Urz. UE L 2015, nr 300, s. 19.

22 Dz.Urz. UE L 2016, nr 348, s. 60 ze zm. Dz.Urz. UE L 2019, nr 318, s. 161.

23 Dz.Urz. UE L 2018, nr 293, s. 11.

udzielanie wsparcia jest priorytetem. Podkreślono, że w dniu 17 maja 2018 r. na szczycie UE–Bałkany Zachodnie w Sofii przywódcy UE uzgodnili deklarację z Sofii, do której przyłączyli się partnerzy z Bałkanów Zachodnich. Obejmuje ona zobowiązanie do znaczącego zwiększenia współpracy operacyjnej w walce z międzynarodową przestępczością zorganizowaną w priorytetowych dziedzinach, takich jak broń palna, narkotyki, przemyt migrantów i handel ludźmi. Jest to jak stwierdzono wynikiem faktu, że region Bałkanów Zachodnich pozostaje jednym z głównych źródeł nielegalnego handlu bronią w Unii.

Zauważono, że w dniu 13 czerwca 2018 r. Komisja oraz Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa przedstawili wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie elementów strategii UE na rzecz zwalczania nielegalnej broni palnej, BSiL oraz amunicji do tych rodzajów broni, zatytułowany *Zabezpieczenie broni, ochrona obywateli*. Nieco później w dniu 10 lipca 2018 r. Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej było gospodarzem szczytu Bałkanów Zachodnich w Londynie, na którym przyjęto regionalny plan działania na rzecz trwałego rozwiązania kwestii nielegalnego posiadania i niewłaściwego wykorzystywania BSiL i broni palnej oraz amunicji do nich, a także nielegalnego handlu taką bronią i amunicją na Bałkanach Zachodnich do roku 2024, który został przygotowany przez komisje ds. BSiL z Bałkanów Zachodnich w ramach francusko-niemieckiej inicjatywy darczyńców dotyczącej nielegalnego handlu bronią palną na Bałkanach Zachodnich. Komisje te przygotowują swoje harmonogramy realizacji planu działania.

Podniesiono, że Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) w Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, przyjętej w dniu 25 września 2015 r., stwierdziła, że nie jest możliwe osiągnięcie zrównoważonego rozwoju bez pokoju i bezpieczeństwa oraz że nielegalne przepływy broni są jednym z czynników prowadzących do przemocy, braku bezpieczeństwa i niesprawiedliwości. Na trzeciej konferencji ONZ poświęconej przeglądowi postępów w realizacji programu działania na rzecz zapobiegania nielegalnemu handlowi bronią strzecką i lekką, zwalczania i eliminowania go we wszystkich aspektach, która miała miejsce w czerwcu 2018 r. państwa członkowskie ONZ zobowiązały się do wzmocnienia partnerstw i współpracy na wszystkich szczeblach w celu zapobiegania nielegalnemu handlowi BSiL oraz zwalczania go, a także w celu promowania i wzmacniania współpracy granicznej i koordynacji regionalnej i subregionalnej. Zauważono, że cele planu działania uzgodnione przez partnerów z Bałkanów Zachodnich są spójne z wysiłkami w ramach Unii i ONZ w zakresie zwalczania nielegalnego gromadzenia BSiL i amunicji do tych rodzajów

broni oraz handlu nimi. Dlatego też Unia, jak stwierdzono w motywach powinna zatem wspierać Bałkany Zachodnie w realizacji planu działania.

W treści decyzji nakreślono program działania zwalczania nielegalnego handlu bronią palną oraz bronią strzelecką i lekką, stwierdzając, że do 2023 r. powinny zostać wprowadzone przepisy dotyczące kontroli broni w pełni zharmonizowane z ramami regulacyjnymi UE i innymi powiązanymi zobowiązaniami międzynarodowymi, ustandaryzowane w całym regionie. Natomiast do 2024 r. należy zapewnić, aby polityki i praktyki w zakresie kontroli broni na Bałkanach Zachodnich były oparte na dowodach i danych wywiadowczych. Do tegoż roku należy znacząco ograniczyć nielegalny przepływ broni palnej, amunicji i materiałów wybuchowych, a także zmniejszyć podaż, popyt i niewłaściwe wykorzystanie broni palnej, przez zwiększenie świadomości, edukację, działania informacyjne i promocję oraz znacznie zmniejszyć szacowaną liczbę nielegalnie posiadanych sztuk broni. Podkreślono ponadto, że konieczne jest systematyczne niszczenie nadwyżek i skonfiskowanej broni strzeleckiej, lekkiej oraz amunicji. Konieczne jest przeciwdziałanie nielegalnemu handlowi broni w Republice Mołdawii, na Ukrainie i Białorusi. Wypada jednak zauważyć, że osiągnięcie tych ostatnich celów jest co najmniej wątpliwe, gdyż wymienione trzy państwa nie należą do Unii, a Białoruś nie jest także członkiem Rady Europy. Przypomnieć należy, że z państw bałkańskich członkami Unii są: Słowenia, Bułgaria, Rumunia, Chorwacja. Status kandydata przysługuje: Albanii, Czarnogórze, Macedonii Północnej i Serbii. Natomiast Bośnia i Hercegowina oraz Kosowo²⁴ aspirują do tego miana.

24 W decyzji używa się terminu Kosowo, podkreślając jednocześnie w przepisie, że posługiwanie się tą nazwą nie wpływa na stanowisko w sprawie statusu Kosowa, lecz jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie deklaracji niepodległości Kosowa. Zob. w tym przedmiocie: K. Pawłowski, *Państwowość Kosowa. Geneza, uwarunkowania, współczesność*, Lublin 2018, s. 388–412, 646 i n.; M. Ickiewicz-Sawicka, *Serbsko-albański konflikt o Kosowo. Studium Kryminologiczne*, Białystok 2019, s. 213 i n.; K. Grabowska, *Piętno casusu Kosowa*, „Świat Idei i Polityki” 2016, nr 15, s. 396–417; A. Potyrała, *Unia Europejska wobec nowych twórców państwowych (Causa Kosowa, Abchazji i Osetii Południowej)*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2010, nr 1, s. 17 i n.; P. Szelaż, *Od interwencji Sojuszu Północnoatlantyckiego do orzeczenia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości – aktywność Organizacji Narodów Zjednoczonych w celu rozwiązania konfliktu w Kosowie* [w:] P. Czubik, *Problemy współczesnego prawa międzynarodowego, europejskiego i porównawczego*, Kraków 2012, t. 10, s. 217; *Opinia doradcza MTS w sprawie deklaracji niepodległości Kosowa*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych”, <http://pm.ukw.edu.pl/opinia-doradcza-mts-w-sprawie-deklaracji-niepodleglosci-kosowa/> odczyt 01.03.2020 r., 16:01; A. Brzezińska, *Polityka Unii Europejskiej wobec Kosowa jako przedmiot debaty przedwyborczej w Serbii*, „Analizy Natolińskie” 2008, nr 5, s. 1–10. Por. Wspólne Działanie Rady 2008/124/WPZiB z dnia

Chcąc osiągnąć zamierzone cele Unia deklaruje w decyzji wspieranie, koordynowanie i monitorowanie realizacji planu działania na rzecz trwałego rozwiązania kwestii nielegalnego posiadania broni strzeleckiej, lekkiej i broni palnej oraz amunicji do nich, a także nielegalnego handlu taką bronią i amunicją na Bałkanach Zachodnich. Ma także zamiar wspierać władze na Bałkanach Zachodnich w pełnej harmonizacji ich prawodawstwa dotyczącego broni z unijnymi ramami regulacyjnymi i innymi powiązаныmi zobowiązaniami międzynarodowymi. Gotowa jest – jak stwierdzono w decyzji – zapewnić wsparcie w zakresie przeciwdziałania nielegalnemu handlowi bronią na Bałkanach Zachodnich, a także, co wydaje się pozostawać w niejkiej sprzeczności z celami decyzji w Mołdawii, Ukrainie i Rumunii poprzez pomoc techniczną dla organów ścigania i straży technicznej.

W decyzji wskazano, że bezpośrednimi beneficjentami projektu będą Albania, Bośnia i Hercegowina, Kosowo, Czarnogóra, Serbia i była jugosłowiańska Republika Macedonii. W ramach projektu zamierza się jednak dążyć do utrzymania wsparcia dla Mołdawii, Ukrainy i Białorusi.

Zwrócić na koniec wypadła uwagę na sprawozdania roczne dotyczące realizacji wspólnego działania Rady 2002/589/WPZiB z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie wkładu Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania BSIL²⁵. W szóstym z tych sprawozdań²⁶ zanalizowano krajowe działania wykonawcze państw unijnych, w tym także Polski, przy czym rozważania dotyczące Polski są niezwykle wnikliwe i szczegółowe. Przedstawiono w nich zarówno podstawy prawne, jak i administracyjne, a także kwestie dotyczące egzekwowania prawa, również w aspekcie nielegalnego obrotu i przemytu. Odnotowano, że polskie Ministerstwo Gospodarki zorganizowało, współfinansowało i uczestniczyło w spotkaniach dwustronnych i międzynarodowych, w czasie których przedstawiano zasady polskiego systemu kontroli wywozu broni oraz doświadczenia związane z tym systemem. W 2006 roku zorganizowano rozmaite dwustronne seminaria i konsultacje dotyczące powyższych tematów, w tym z: Ukrainą w styczniu i sierpniu; Chorwacją w marcu i listopadzie; Słowacją w kwietniu; Bułgarią, Serbią i Czarnogórą w maju; Bośnią i Hercegowiną w czerwcu; Węgrami we wrześniu i Niemcami

4 lutego 2008 r. w sprawie misji Unii Europejskiej w zakresie praworządności w Kosowie EULEX KOSOWO, Dz.Urz. UE L 2008, nr 42, s. 92.

25 Czwarte sprawozdanie Dz.Urz. UE C 2005, nr 109, s. 1; piąte sprawozdanie Dz.Urz. UE C 2006, nr 171, s. 1.

26 Dz.Urz. UE C 2007, nr 299, s. 1.

w październiku. W trakcie spotkań omówiono pełen zakres spraw związanych z systemem kontroli wywozu. Strona polska przedstawiła aktualny przegląd krajowego ustawodawstwa i systemu związanego z kontrolą wywozu, omawiając również kwestie polityczne uwzględniane w procesie wydawania zezwoleń. Specjalny nacisk położono na zobowiązania powiązane z członkostwem Polski w UE (kluczowa rola Kodeksu postępowania UE) oraz porozumieniem z Wassenaar (rezolucje i postanowienia), jak również na działania ONZ w zakresie BSiL. Ekspertki zaangażowani w proces wydawania zezwoleń przedstawili działanie polskiego procesu kontroli wywozu przy pomocy praktycznych przykładów współpracy między agencjami.

W siódmym sprawozdaniu zwrócono uwagę, że w dniu 23 listopada 2004 r. Rada Ministrów wydała rozporządzenie w sprawie wprowadzenia zakazu i ograniczenia obrotu towarami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa²⁷, w którym zdefiniowano listę państw objętych zakazem lub ograniczeniem eksportu broni, rozporządzenie to, jak zauważono w sprawozdaniu w dniu 1 sierpnia 2007 r. zostało zmienione i uaktualnione zgodnie z zobowiązaniami międzynarodowymi Polski, wynikającymi z członkostwa w ONZ i UE²⁸.

W ósmym sprawozdaniu ograniczono się do stwierdzenia, że Polska zmieniła ustawę z dnia 22 czerwca 2001 r.²⁹ o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, aby dostosować przepisy polskie do prawa Unii Europejskiej, ponadto zaś wprowadziła obowiązek znakowania plastycznych materiałów wybuchowych. Dokonała także zmian w ustawie z 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, ale nie dotyczyły one kwestii wytwarzania broni i handlu nią³⁰.

Znacznie bardziej ascetyczne sprawozdanie dziewiąte ogranicza się do stwierdzenia, że „Polska nadal promowała międzyinstytucjonalną wymianę informacji, aby zapobiegać nielegalnemu handlowi”³¹.

Powyższe rozważania wskazują, że Unia przywiązuje istotną wagę do kwestii gromadzenia i rozpowszechniania broni strzeleckiej i broni lekkiej oraz amunicji do tej broni, widząc w obrocie tą bronią poważny czynnik destabilizujący. Identyfikuje jednak zagrożenie jako dotyczące w pierwszym rzucie

27 Dz.U. 2004, nr 255, s. 2557.

28 Dz.Urz. UE C 2010, nr 14, s. 1.

29 Dz.U. 2001, nr 67, poz. 679.

30 Dz.Urz. UE C 2010, nr 14, s. 35.

31 Dz.Urz. UE C 2010, nr 198, s. 1.

Bałkanów Zachodnich, dostrzegając jednak niebezpieczeństwo w handlu bronią za pośrednictwem Białorusi, Mołdawii i Ukrainy. Podkreślenia wymaga fakt, że Unia nie wskazała żadnych niedociągnięć w zakresie przeciwdziałania obrotowi taką bronią po stronie polskiej.

Bibliografia

Literatura

- Brzezińska A., *Polityka Unii Europejskiej wobec Kosowa jako przedmiot debaty przedwyborczej w Serbii*, „Analizy Natolińskie” 2008, nr 5.
- Chlebowicz P., *Nielegalny handel bronią*, Warszawa 2015.
- Gołda-Sobczak M., *Krym jako przedmiot sporu ukraińsko-rosyjskiego*, Poznań 2016.
- Grabowska K., *Piętno casusu Kosowa*, „Świat Idei i Polityki” 2016, nr 15.
- Gruszczyński K.J., *Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej – cele i wyzwania*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2016, nr 18.
- Grzeszczak R., *Globalna rola Europy oraz Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa – od słów do rzeczywistości*, „Centrum Europejskie Natolin”, Warszawa 2013.
- Ickiewicz-Sawicka M., *Serbsko-albański konflikt o Kosowo. Studium Kryminologiczne*, Białystok 2019.
- Jaskiernia J., *System instytucjonalny polityki bezpieczeństwa UE po Traktacie z Lizbony*, „Unia Europejska – Perspektywy Społeczno-Ekonomiczne” 2013, t. 5.
- Pawłowski K., *Państwowość Kosowa. Geneza, uwarunkowania, współczesność*, Lublin 2018.
- Potyrała A., *Unia Europejska wobec nowych tworów państwowych (Caus Kosowa, Abchazji i Osetii Południowej)*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2010, nr 1.
- Szeląg P., *Od interwencji Sojuszu Północnoatlantyckiego do orzeczenia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości – aktywność Organizacji Narodów Zjednoczonych w celu rozwiązania konfliktu w Kosowie* [w:] P. Czubik, *Problemy współczesnego prawa międzynarodowego, europejskiego i porównawczego*, t. 10, Kraków 2012.
- Turczyński P., *Aspiracje UE jako kreatora ładu międzynarodowego: lata 2005–2012*, Wrocław 2013.

Akty prawne

- Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz.Urz. UE C 2007, nr 306).
- Decyzja Rady z dnia 21 października 2002 r. dotycząca Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej w Europie Południowo-Wschodniej (Dz.Urz. UE L 2002, nr 289, s. 1 ze zm.).
- Decyzja Rady z dnia 14 kwietnia 2003 r. dotycząca Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej w zniszczenie amunicji do ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej w Albanii (Dz.Urz. UE L 2003, nr 99, s. 60 ze zm.).
- Decyzja Rady 2003/543/WPZiB z dnia 21 lipca 2003 r. dotycząca wykonania Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w związku z wkładem Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach (Dz.Urz. UE L 2003, nr 185, s. 59).
- Decyzja Rady 2006/1000/WPZiB z dnia 11 grudnia 2006 r. dotycząca wdrożenia Wspólnego Działania 2002/589/WPZiB w związku z wkładem Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania broni strzeleckiej i lekkiej w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach (Dz.Urz. UE L 2006, nr 367, s. 77).

The issue of the destabilising activities of accumulating and trafficking small arms and light weapons and their ammunition, in the legislation of the European Union

Abstract

The issue of the destabilising activities of accumulating and trafficking small arms and light weapons (SALW) and their ammunition is becoming increasingly noticeable, even to the extent that the European Union has adopted commensurate regulations. The European Council has adopted a strategy to combat the illicit accumulation of SALW and their ammunition, as well as their trafficking. This strategy calls for promoting the adoption of a legally binding instrument on the tracing and marking of SALW and their ammunition. By adopting an internationally binding instrument on the tracing and marking of SALW and their ammunition, countries undertake to take multiple measures which will allow them to effectively mark and register such weapons and tighten cooperation in tracing their illicit trafficking.

Key words: security, threats, defence policy, weapons and ammunition trafficking, European Union